

The background of the slide is a photograph of two toucans perched on a dark branch in a dense, green forest. The toucans have large, colorful beaks with shades of yellow, orange, and red. Their bodies are primarily black with yellow and white accents. The text is overlaid on the image in a white, serif font.

Biomorfologie filmů/seriálů z divočiny

FAVh021 Film a ekologie
VI. hodina
ondrej.pavlik@mail.muni.cz

Přírodopisné filmy/seriály z divočiny

(wildlife films)

- objevují se ve filmu (a později v televizi) od počátku kinematografie po současnost; jsou divácky úspěšné a oblíbené
- propojují v sobě zábavu, vědu, umění a hodnotové hledisko
- otevírají vazby mezi lidmi, technologiemi a živočichy/přírodou
- rozrušují hranici mezi autenticitou a inscenací; dokumentem a hraným filmem
- tyto jednotlivé roviny buď upozadují a zneviditelňují, nebo naopak zviditelňují a upozorňují na ně

lovecká dobrodružství němé éry

- filmy z dobrodružných výprav lovců do divočiny jsou oblíbeným žánrem němé éry (zhruba od roku 1906, kdy střídají aktuality)
- často portrétní střet lovců s nebezpečnými (nebo alespoň exotickými) zvířaty a úspěšný zisk lovecké trofeje
- rané lovecké filmy obsahují vyhrocené rozpory mezi autenticitou a inscenovaností, vzbuzují kontroverze ohledně zacházení se zvířaty
- dánský film *Løvejagten* (1907) ukazuje skutečné zabití dvou lvů – způsobuje v Dánsku rozsáhlé protesty; film vzniká navzdory zákazu, je propašován do Švédska a v zahraničí má velký úspěch
- film se má odehrávat v Africe, ale natáčen je v Dánsku – zoo v Kodani a na ostrůvku Elleore

ROOSEVELT IN AFRICA

LICD BY M.P.CO.

THE POSTER THAT
CAUSED ALL PICTUREDOM TO
SIT UP AND TAKE NOTICE.
25,000 ISSUED THE
BIGGEST ORDER EVER PLACED
BY A PICTURE MANUFACTURER.
SELIG DID IT

COLONEL ROOSEVELT EXAMINING GUN BEFORE
BEING PRESENTED TO CHIEF AKAWAHKI.

Roosevelt v Africe

- dvojnásobné pnutí mezi dokumentární autentičností a inscenovaným spektaklem zachycuje dvojice filmů o americkém prezidentovi Teddym Rooseveltovi na lovecké výpravě v Africe
- na zprávy o výpravě hbitě reaguje producent William Selig a na své farmě v LA natáčí falešný dokument *Hunting Big Game in Africa* (1909), v němž sám hraje Roosevelta – inscenuje (falešné) zastřelení skutečného (starého) lva – film má velký divácký úspěch
- autentický dokument *Roosevelt in Africa* (1910) naopak postrádá drama, je nedějovým sledem výjevů z divočiny a místo skutečného lva obsahuje jen vložený statický záběr lva – u masového publika film propadá (úspěch má jen u vzdělanějšího publika)

Douglas Burden a draci Komodo

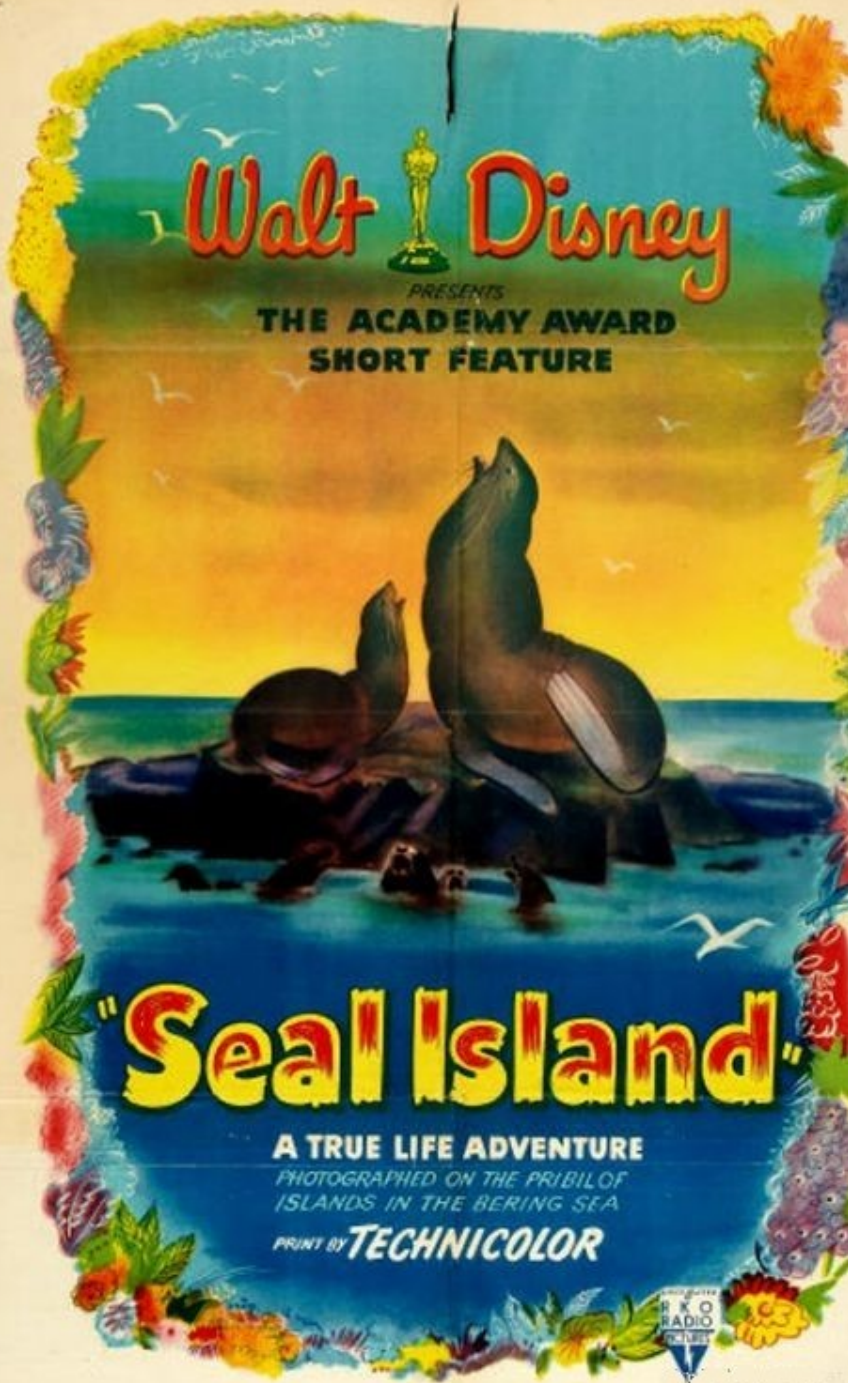
- newyorský přírodovědec Douglas Burden s manželkou podniká cestu do jihovýchodní Asie, kde filmuje, loví a odchyťává varany komodské
- dvanáct varanů přiváží zpět do USA; deset z nich ale cestu nepřežije a končí v muzeu; dva zbývající jsou umístěni do newyorské zoo, kde ale brzy umírají
- film (1926) ve studiu inscenuje lov na varana s důrazem na senzační dramatický efekt – velký detail varana požírajícího návnadu Burden vybírá, protože je evokuje malby Tyrannosaura a přibližuje, jak dinosaurí dravci lovili svoje oběti
- Burden zdůrazňuje vazbu na dinosaury i vzhledem ke komerčnímu úspěchu fantastického spektaklu *Ztracený svět* (1925); jeho film ale nekončí v kinodistribuci a promítá se jen v uzavřených společnostech
- Burdenova výprava + exponáty varanů komodských poté inspirují legendární film *King Kong* (1933)

King Kong

- trikový velkofilm *King Kong* (1933) natáčí dvojice filmařů (Merian C. Cooper a Ernest B. Schoedsack) se zkušenostmi s doku filmy z exotické divočiny
 - kromě Burdenovy výpravy za draky komodo je inspirací i šokantní kvazidokument *Ingagi* (1930) o kmenu goril souložících se ženami
 - *King Kong* funguje jako metafilm o (falešných) loveckých filmech z divočiny – reflektuje, komentuje a sám zhmotňuje všechny jejich typické rysy: kolonialismus amerického štábu, touhu po senzaci, spektakl, import divokého zvířete do velkoměsta (New Yorku)
 - je v mnoha ohledech vůči filmům z divočiny kritický a podvratný: situace se vymyká z rukou, s uloveným Kongem („monstrem“) nakonec sympatizujeme
-

Disneyho *True-Life Adventures*

- studio Disney po WWII vyrábí sérii přírodopisných filmů (10 krátkých, 4 celovečerní); předobrazem jsou animované filmy z předválečného období
- vytváří si v USA monopol na masově distribuované zábavné filmy o přírodě
- od prvního filmu *Seal Island* (1948) se ustanovují typické rysy: neposkvrněná příroda, důraz na rodinný život zvířat (ideály 50s společnosti), ilustrativní hudba z animovaných filmů, vševědoucí voiceover komentář, vystříhávání znepokojivých výjevů (ušlapání mláďat)
- fantazie čisté přírody stvořené Boží rukou x antropomorfizace zvířat (projekce lidských vlastností, společenských konvencí a rituálů do zvířecího chování) = zároveň utvrzuje model tradiční rodiny jako přirozený (=zakotvený v přírodě)
- podobně jako pitoreskní malba v sobě obsahuje ochranářský impulz směrem k (estetizované) přírodě – současně ale přírodu komodifikuje

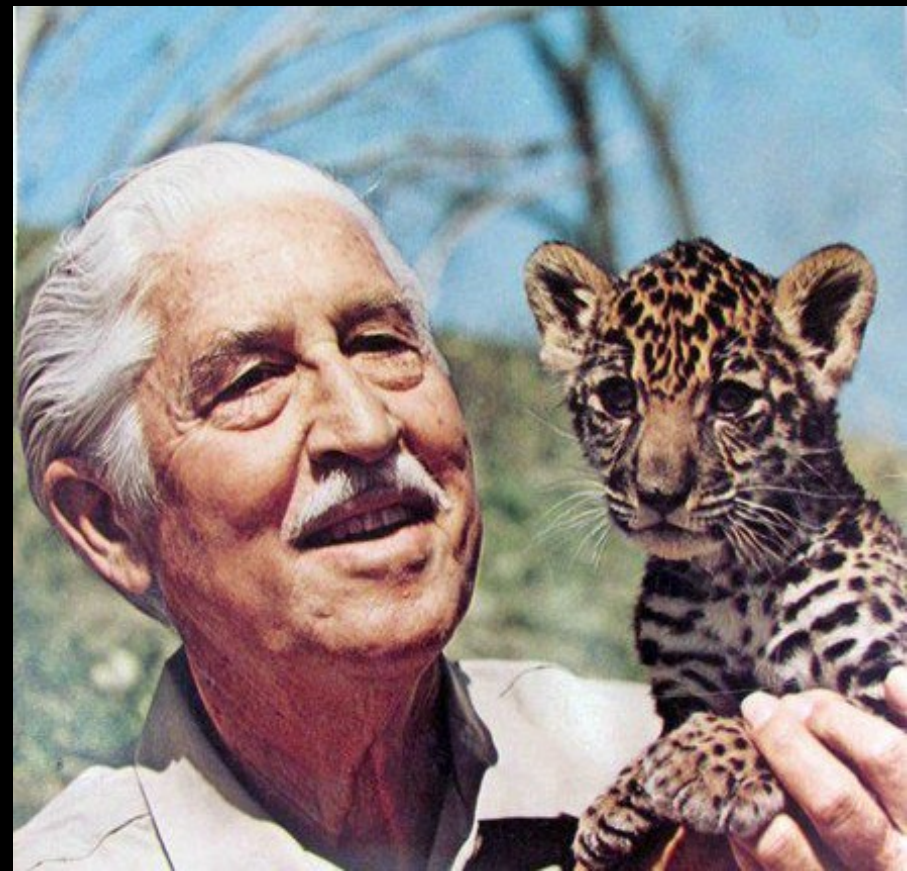
svoboda a individualismus Disneyho filmařů

- v kontrastu s rodinnými hodnotami *True-Life Adventures* tvůrci těchto filmů prožívají v přírodě setkání se svobodou
- manželé Herb a Lois Crislerovi pořizují záběry severské divočiny a při setkáních s vlky v sobě objevují „skutečnou“ osobní autonomii
- v denících vyzdvihují divočinu jako místo opravdového individualismu (nikoli nebezpečí) – v souladu s tradicí dobrodružných románů např. Jacka Londona (*Bílý tesák*)

televizní přírodopisné dokusérie

- od 60. a 70. let začínají dokumenty z divočiny pronikat do televizí; později vznikají specializované kabelové stanice (*National Geographic, Animal Planet*)
- sériemi často doprovází populární figury průvodců (Marlin Perkins, David Attenborough, Jacques-Yves Cousteau)
- dokusérie zčásti přebírají konvence *True-Life Adventures* (neposkvrněná příroda jako okouzlující spektakl, autoritativní voiceover, ochranný impuls)
- čelí ale nařčením, že některé scény zvířecího násilí jsou filmaři inscenované – kauza s odchyceným a posléze nastrčeným medvědem v pořadu *Wild Kingdom*

Putování tučňáků / O tučňácích a lidech

- enormní popularitu přírodopisných pořadů potvrzují i novější filmy jako francouzské *Putování tučňáků* (2005) (druhý nejdělečnější dokument všech dob)
- disneyfikace antarktické přírody: konzervativní komentátoři v USA chválí film za potvrzování (a naturalizování) tradičních hodnot
- film zcela vymazává lidské hledisko a neřeší environmentální otázky (putování tučňáků za potravou jako součást věčného koloběhu)
- making-of dokument *O tučňácích a lidech* točený „autentickým“ stylem cinema-verité odhaluje zákulisí natáčení – oslava zdatnosti filmařů a technických vymožeností; překonávání náročných přírodních podmínek – sledujeme kontakt lidí, zvířat a technologie, ale vše je podřízené komerční logice bonusových DVD materiálů

alternativy: *Mikrokosmos*

- k těmto dominantním typům přírodopisných filmů/seriálů vzniká celá řada více či méně se odchylojících alternativ
- některé francouzské dokumenty např. vypouštějí voiceoverový komentář (nebo s ním pracují jinak než ty americké)
- film *Mikrokosmos* (1996) o hmyzu a drobných živočiších např. komentář vynechává a pracuje jen s doprovodnou ilustrativní hudbou
- v absenci poučeného vzdělávacího voiceoveru jsme nuceni makro výjevy neznámých živočichů sami interpretovat
- některé výjevy mohou mít až hororový charakter (hmyz jako monstrum)

alternativy: experimentální filmy s tučňáky

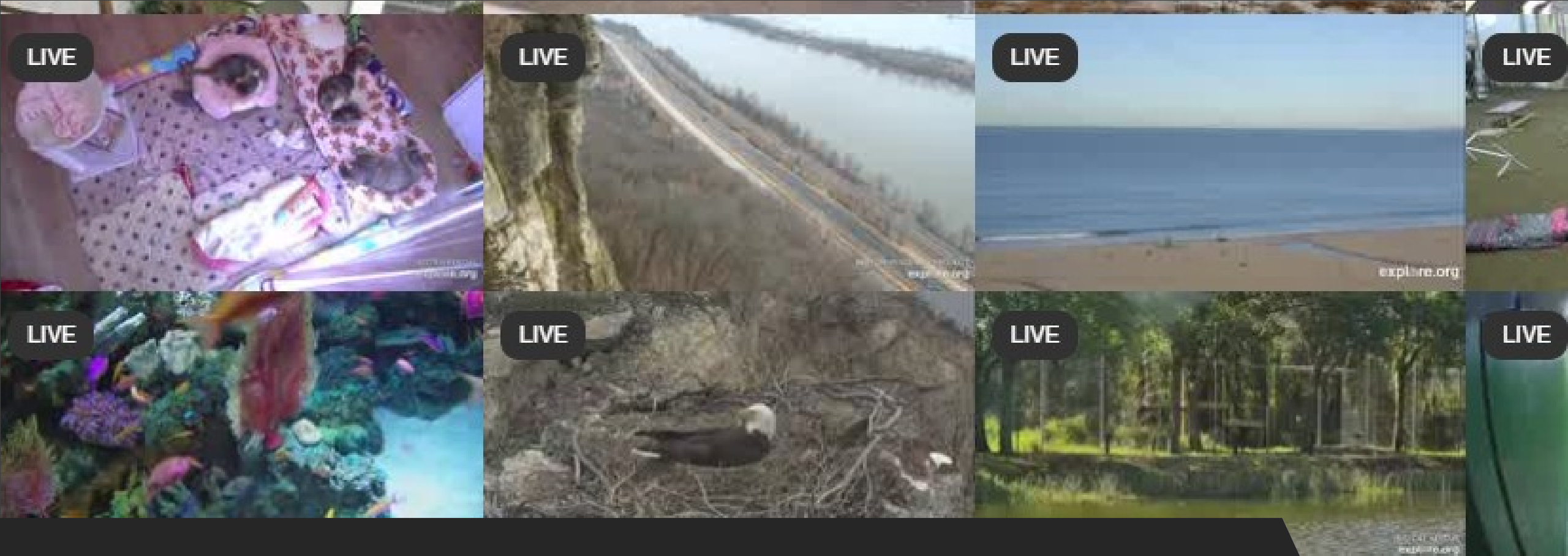
- experimentální filmy z divočiny mohou vyvolávat opačný účinek než mainstreamové přírodopisné pořady
- místo aby zvířata polidšťovaly a přibližovaly našemu chápání, naopak prohlubují odstup, zdůrazňují cizorodost a neuchopitelnost
- *Konec léta* (r. Jóhann Jóhannsson, 2014): krátkometrážní černobílý film točený na 8mm kameru evokuje poetiku němých filmů, zpomaluje pohyb tučňáků a vše doprovází Jóhannssonovou ambientní hudbou
- *FREM* (r. Viera Čákanyová, 2019): český film tvořený záběry z dronu; zprostředkovává cizorodou perspektivu na antarktickou přírodu – pohled umělé inteligence narušuje antropocentrické vnímání (+ letošní deníkový making of film *Bílá na bílé*)

alternativy: pomalé přírodopisné filmy

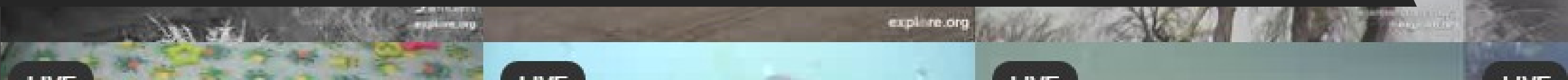
- jiné artové filmy z divočiny kladou důraz na pomalé plynutí času a významotvorně pracují s formou/stylem
- středometrážní film *Now, At Last!* (r. Ben Rivers, 2018) v dlouhých záběrech přibližuje všední život lenochoda (x barevné snové sekvence s hudbou): <https://mubi.com/films/now-at-last>
- film *Sweetgrass* (r. Lucien Castaing-Taylor, Ilisa Barbash) o honácích ovcí z americké Montany: film se noří doprostřed ovčích stád; zprostředkovává zkušenost zvířat, které „vracejí pohled“; neupřednostňuje jiné bytosti nad ostatní

nature cam – živé online přenosy

- fenomén živých online přenosů zvířat je svým vztahem k plynutí času a akci podobný pomalé / experimentální kinematografii
- kontinuální záběr malé statické kamery ukazuje každodenní život zvířat
- používají například ochránářské organizace k tomu, aby dárcům umožnily navázat kontakt se zvířaty

Ptačí svět

francouzský film *Ptačí svět* (2001) je pozoruhodný tím, že na jednu stranu přebírá některé tradiční konvence přírodopisných dokumentů, ale současně je posouvá dál na estetické, etické i produkční rovině

Ptačí svět: romantizující vidění přírody a člověka

- film rámuje idylické výjevy z francouzského venkova, kde malý chlapec nadšeně pozoruje místní ptactvo
- estetizace letících ptáků a okolní krajiny

Ptačí svět: lidské zásahy

- kromě idylických, člověkem zdánlivě netknutých krajín ptáci přelétávají kolem industriálních staveb a jsou ohrožováni stroji (kombajn na poli)

Ptačí svět: westernová ikonografie

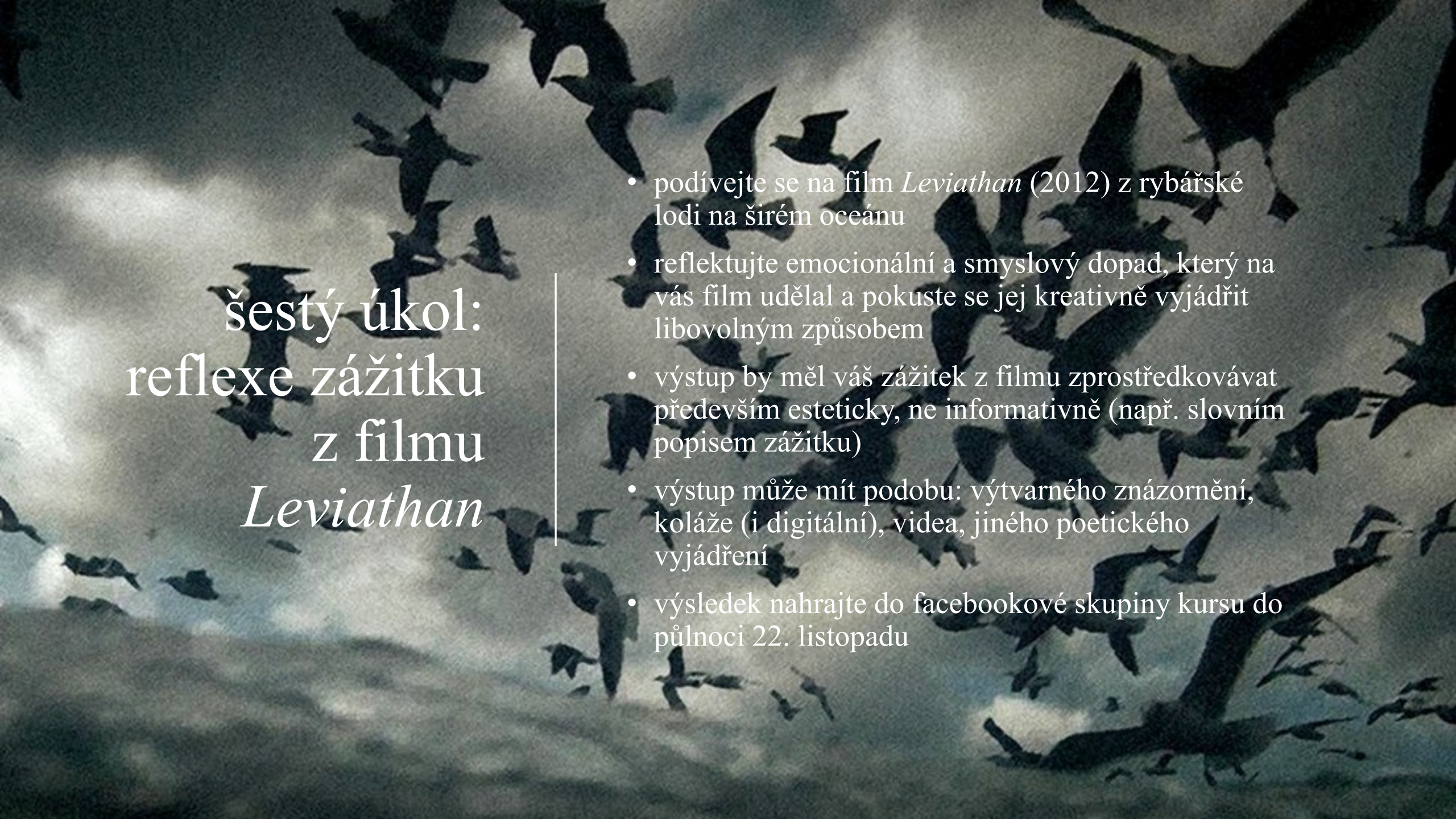

- scény z ikonické lokace Monument Valley navazují dialog s klasickými westerny – krajina už je ale modernizovaná
- ptáci jako „kovbojové“, kteří překonávají prérijní krajinu; zároveň sem ale nezapadají, působí nepatřičně – film skrze žánrové reference rozostřuje hranici mezi lidským a nelidským (zvířecím)
- scéna s mustangy vytváří další paralelu mezi různými zvířaty a zároveň zviditelňuje odlišnosti

Ptačí svět: mezidruhová intra-akce

- film zároveň působí na rovině přibližně rovnocenné intra-akce (<https://newmaterialism.eu/almanac/i/intra-action.html>) mezi člověkem, zvířaty a technologiemi
- v průběhu filmu „migrujeme“/letíme spolu s ptáky, jako bychom byli součástí hejna
- tvůrci filmu speciálně vychovávali a trénovali ptáky k tomu, aby tolerovali jejich přítomnost (a vznášedla) ve vzduchu; hybrid divokých/ochocných zvířat
- symbiotické propojení zvířat, technologií, lidí a umění

šestý úkol:
reflexe zážitku
z filmu
Leviathan

- podívejte se na film *Leviathan* (2012) z rybářské lodi na širém oceánu
- reflektujte emocionální a smyslový dopad, který na vás film udělal a pokuste se jej kreativně vyjádřit libovolným způsobem
- výstup by měl váš zážitek z filmu zprostředkovávat především esteticky, ne informativně (např. slovním popisem zážitku)
- výstup může mít podobu: výtvarného znázornění, koláže (i digitální), videa, jiného poetického vyjádření
- výsledek nahrajte do facebookové skupiny kursu do půlnoci 22. listopadu